

POLSKÉ DIVADLO V OBDOBÍ
PRL – POLSKA REPUBLIKA
LUDOWA (1952-1989)

POLSKA REPUBLIKA LUDOWA (1952-1989) A DIVADLO

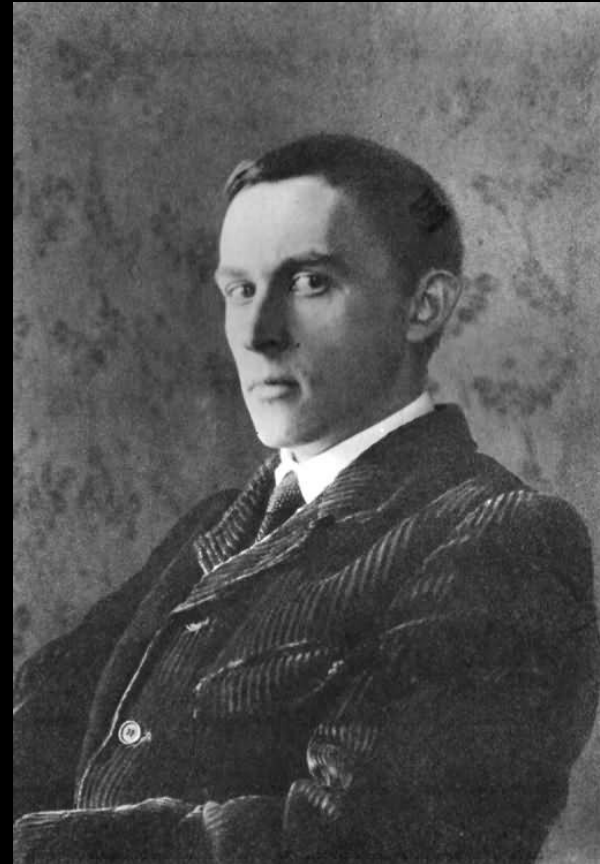
- polské divadlo 50. až 70. let – vliv absurdní dramatiky
- významným předchozím vzepětím polského divadla
- byl romantismus
- polské divadlo: nové podněty, festivaly, inspirace
- západními tendencemi (zjev oproti normalizačnímu
- ČSSR)
- ilegální tvůrci nebyli tak pronásledováni jako v ČSSR,
- emigranti neztráceli kontakt s vlastí
- umělecká i ediční „svoboda“ (oproti režimu v ČSSR)
- Polsko pro nás bylo za normalizace nedostižným
- „vzorem“ v kultuře i v opozičních politických snahách
- (Solidarita), jezdilo se tam „nadechnout se Západu“

POLSKA REPUBLIKA LUDOWA (1952-1989) A DIVADLO

- polské divadlo se neocitlo v takovém vakuu a nekleslo k takovému provincialismu jako u nás v 70. a 80. letech (estetika tzv. socialistického realismu)
- Polsko po 2. světové válce:
- součást socialistického bloku
- Evropa – rozdělena tzv. železnou oponou
- 1956 – Poznaňské povstání (potlačeno)
- 60. léta – uvolnění poměrů (hospodářská stagnace)
- 1968 – polská účast na vpádu vojsk Varšavské
- smlouvy do ČSSR
- v Polsku svobodnější kulturní projevy
- 1980 – vznik Solidarity (nezávislé odbory)

POLSKA REPUBLIKA LUDOWA (1952-1989) A DRAMATICI

STANISŁAW IGNACY WITKIEWICZ (1885–1939)

STANISŁAW IGNACY WITKIEWICZ

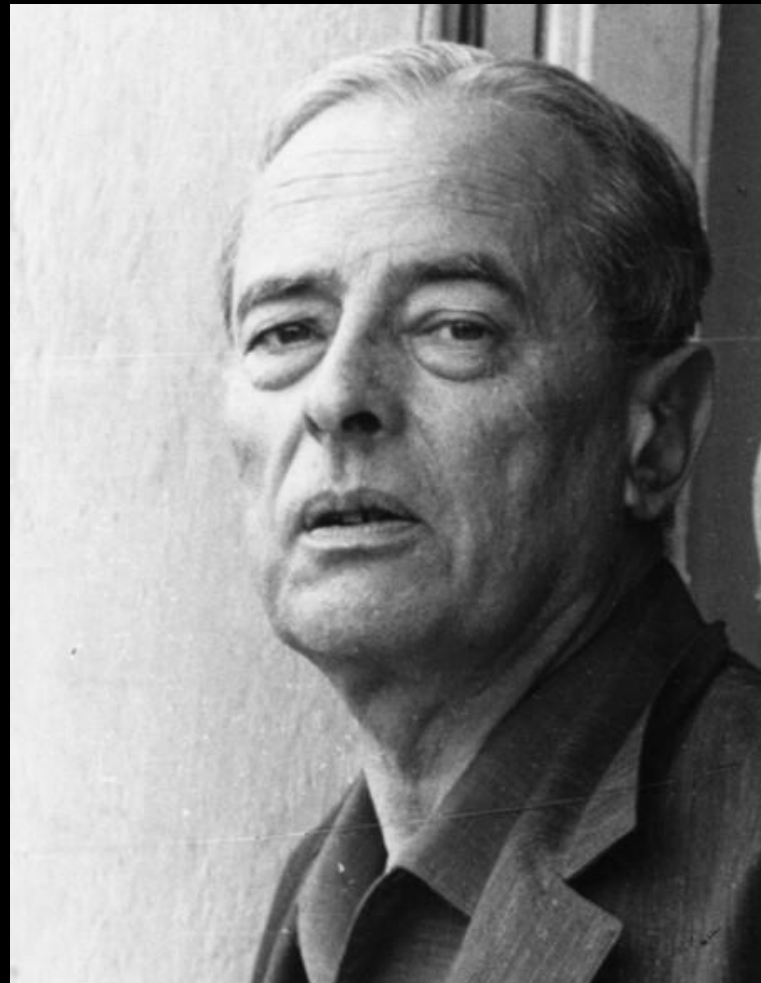
- Surrealistický malíř, prozaik, dramatik...
- Autor dvacítky her, např.:
- *Vodní slípka* (1921)
- *Na malém dvorku* (1921)
- *Blázen a jeptiška* (1923)
- *Matka* (1924)
- *Ševci* (1934, jeho poslední hra)
- Jeho hry byly uváděny až od 60. let.

STANISŁAW IGNACY WITKIEWICZ – MALÍŘ

Pokušení svatého Antonína (1922, Witkiewicz)

WITOLD GOMBROWICZ
(1904–1969)

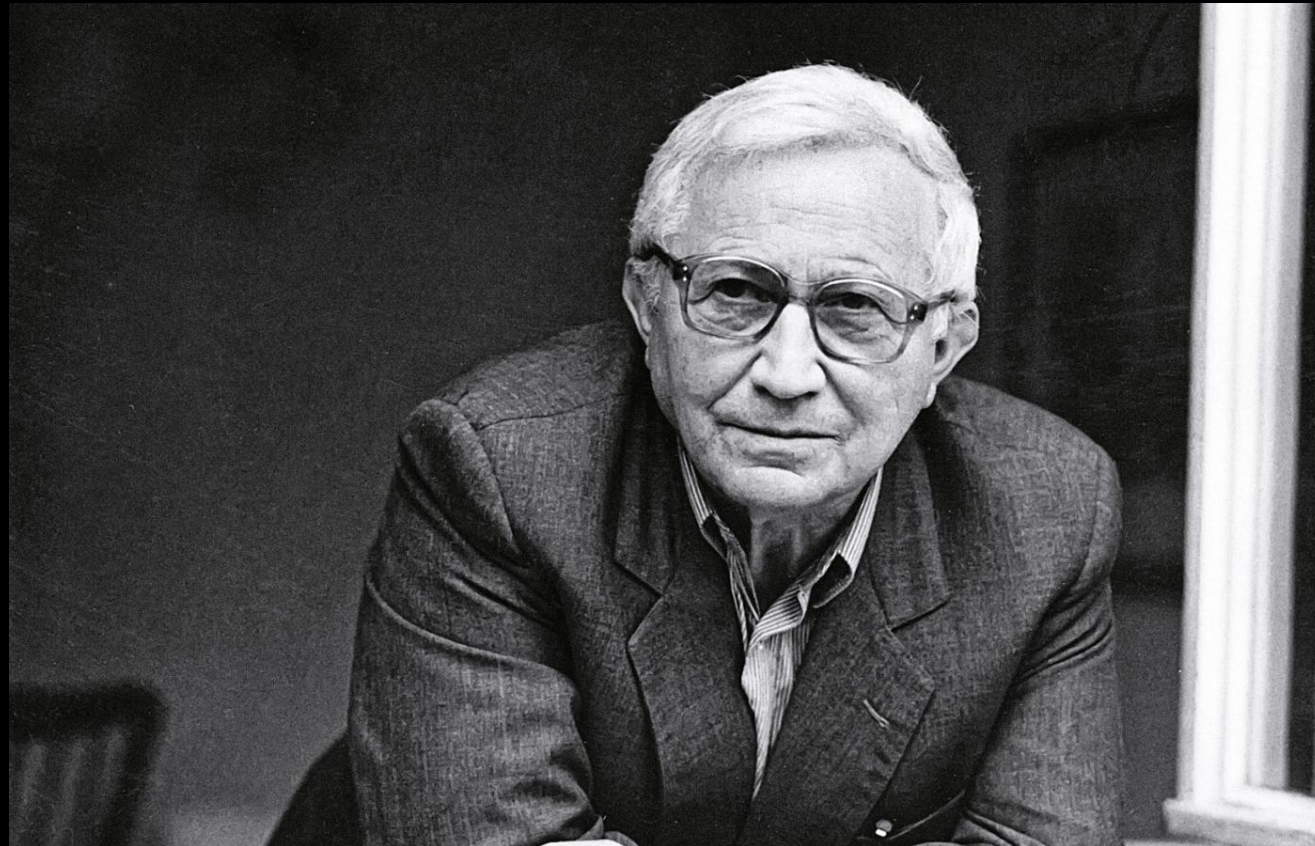

WITOLD GOMBROWICZ (1904–1969)

- Typické znaky tvorby: groteskní zkreslení světa,
- absurdní humor, nadsázka.
- Po emigraci žil v Argentině a ve Francii.
- Autor 3 her:
- *Yvona, princezna burgundská* (1938)
- *Svatba* (1953)
- *Opereta* (1966)

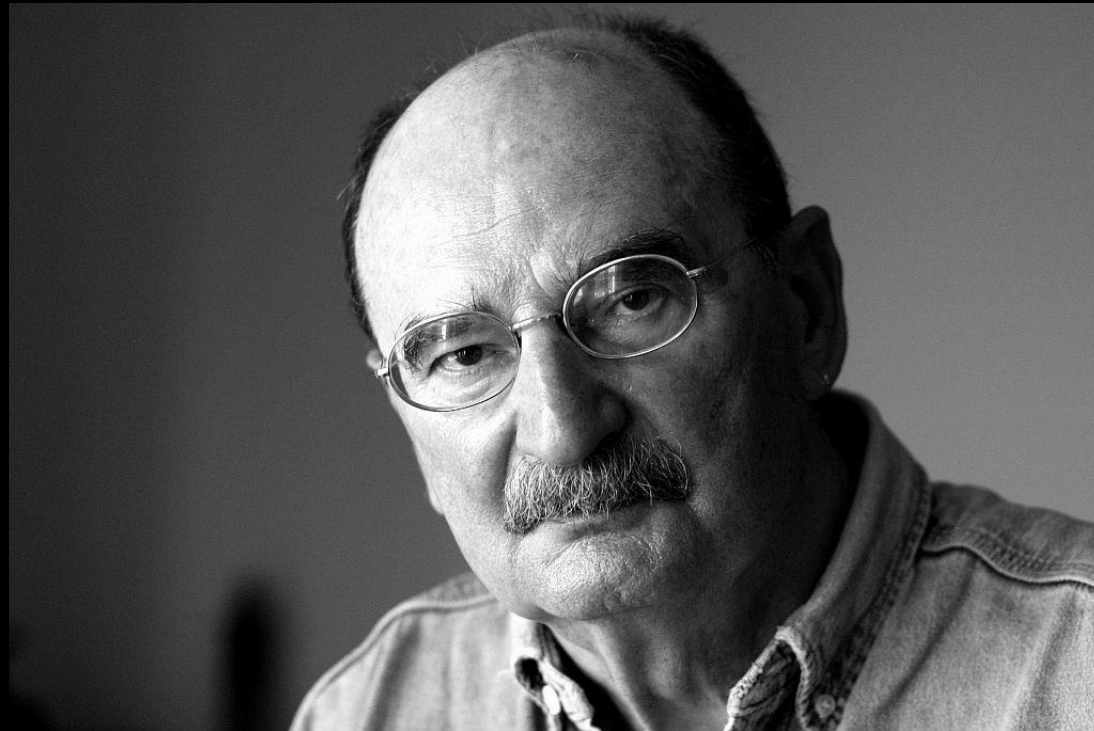
TADEUSZ RÓŻEWICZ (1921–2014)

TADEUSZ RÓŻEWICZ (1921–2014)

- Proslul nejprve jako básník (desítky sbírek), hry začal psát až v 60. letech.
- Spolutvůrce „modelu“ polského absurdního divadla.
- Autor 12 dramát:
  - *Kartotéka* (1960) prvotina
  - *Odešel z domu* (1964)
  - *Sousoší Laokoóna* (1974)
  - *Bílé manželství* (1975)
  - *Past* (1982) hra inspirovaná životem Franze Kafky

SŁAWOMIR MROŹEK (1932 – 2013)

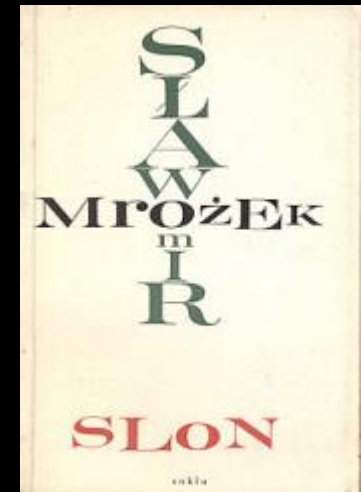

SŁAWOMIR MROŹEK (1932 – 2013)

- Vystudoval architekturu, poté se živil jako novinář a
- karikaturista.
- Dvojí emigrace 1963 – 1996, 2008 – 2013 (v Nice)
- Autor více než 30 her – např.:
- *Policajti* (1958)
- *Na širém moři* (1961)
- *Striptýz* (1961)
- *Tango* (1964)
- *Šťastná událost* (1971)
- *Emigranti* (1974)
- *Velvyslanec* (1981)
- *Láska na Krymu* (1994)

Sbírka povídek:

- • *Slon* (1957)
- Paměti:
- • *Baltazar* (2006)

JANUSZ GŁOWACKI (*1938)

JANUSZ GŁOWACKI (*1938)

- 80. léta: emigrace do USA (z důvodu sympatií s hnutím Solidarity).
- Divadelní hry:
  - *Hra na Popelku* (1979)
  - *Fortinbras se opil* (1983, variace na Hamleta dopsaná v emigraci v USA)
  - *Hon na šváby* (1990)
  - *Antigona v New Yorku* (1993)

JERZY GROTOWSKI (1933 – 1999)

JERZY GROTOWSKI (1933 – 1999)

- hlavní reformátor moderního polského divadla
- • vystudoval režii a herectví (Krakov, Moskva)
- • navázal na Artauda, Stanislavského...
- • 2 tvůrčí fáze – přelomový rok 1970
- • 1959: *Divadlo 13 řad* – v Opolí (Teatr 13 Rzędów)
- • s Ludwikem Flaszenem převzali prostor i soubor
- • nejproslulejší inscenace: *Dziady* (Adam Mickiewicz)
- • od 2. sezony: tendence působit jako institut, kulturní středisko...
- • pokusy o založení výzkumného „laboratorního“ divadla
- • 1963 činnost souboru přerušena (politické tlaky)

JERZY GROTOWSKI (1933 – 1999)

- TEATR 13 ŘAD / TEATR 13 RZĘDÓW
- DNES TEATR MASKA

JERZY GROTOWSKI (1933 – 1999)

LUDWIK FALSZEN – DRAMATURG JERZEGO GROTOWSKÉHO

JERZY GROTOWSKI (1933 – 1999)

- 1965: Teatr Laboratorium – ve Wroclawi
- vývoj názvů: Teatr Laboratorium 13 Rzędów, Instytut Badań Metody Aktorskiej, Teatr Laboratorium, Instytut Aktora–Teatr Laboratorium, Instytut-Laboratorium
- divadlo jako výzkumné pracoviště
- základem byl vztah herec-divák
- existence souboru až do 1984
- kniha statí *Towards a Poor Theatre*
- • 1968
- • autor: Jerzy Grotowski
- • spoluautoři: Flaszen, Barba, Schechner, Brook

TEATR LABORATORIUM

Specifika souboru:

- zrušení pracovních specializací
- všichni dělali vše
- neomezená pracovní doba
- divadlo musí být pro tvůrce vším, 24 hod. denně
- nešlo o mezilidské vztahy, ale o společný zájem o divadlo
- „chudé divadlo“: jen herec a divák, snaha vyloučit vše
- nadbytečné (včetně technických vymožeností)
- jiné priority než počet premiér, repríz, diváků...
- herecká výchova v souboru
- divadlo jako světský rituál (diváci jsou jeho svědky)
- analogie náboženského zážitku – zkoumání
- archaických možností divadla a jeho rituální povahy

TEATR LABORATORIUM

Inscenace v Opole (Opolí):

- *Akropolis* (1962, mytologický námět vs. vyhlazovací tábory (podle hry S. I. Wyspiańského a básní T. Borowského)
- *Tragická historie doktora Fausta* (1963, předloha Christopher Marlowe, režie Eugenio Barba – zakladatel Odin Theatre)

Inscenace ve Wroclavi (Vratislavi):

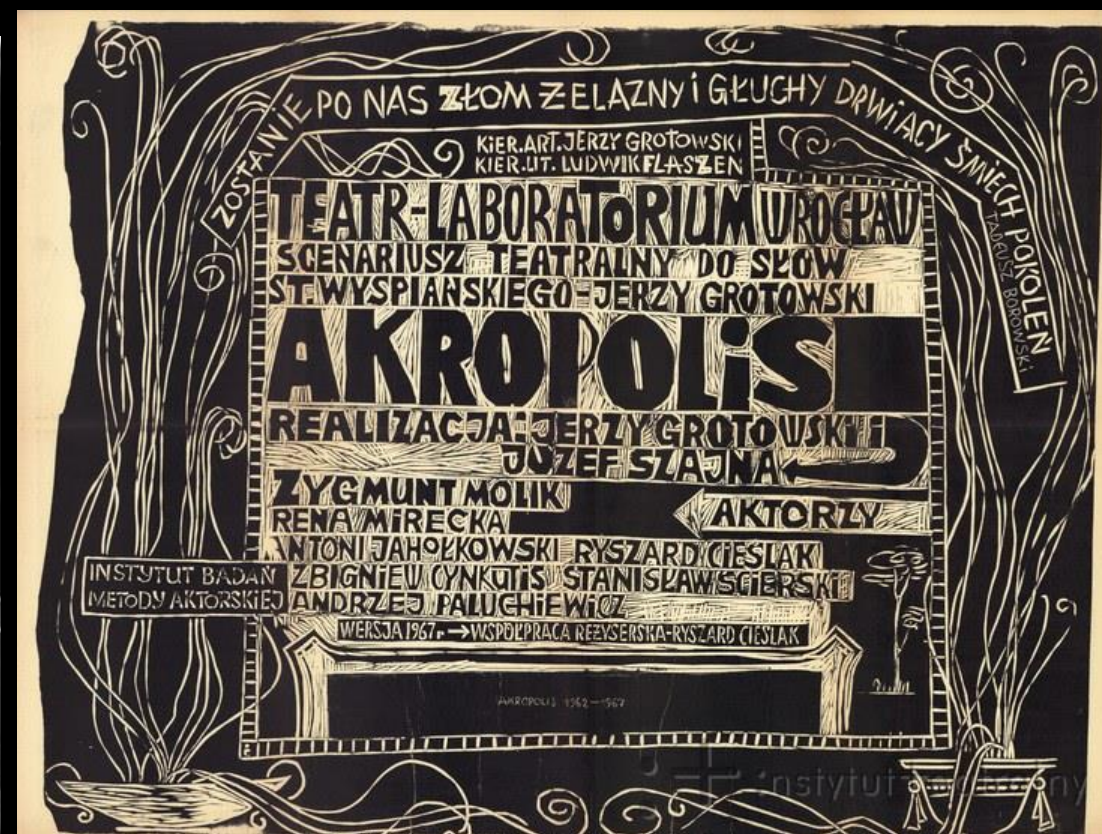
- *Vytrvalý princ* (1965, Calderon a Slowacki)
- *Evangelia* (1967 – viz Z. Hořínek: Divadlo č. 6, 1967)
- *Apocalypsis cum Figuris* (1968)

od roku 1966 soubor cestuje po zahraničí (Evropa, Asie, Austrálie, Amerika)

- mezinárodní proslulost souboru i Jerzego Grotowského

INSCENACE AKROPOLIS

Akropolis (foto z 1963)

INSCENACE VYTRVALÝ PRINC

Program PDF:

https://encyklopediateatru.pl/repository/performance_file/2013_11/51039_ksiaze_niezlomny__teatr_laboratorium_wroclaw_1965.pdf

JERZY GROTOWSKI (1933 – 1999)

- Proměna vnímání divadla (2. tvůrčí etapa):
- **1970** – Jerzy Grotowski se vzdává role režiséra-demiurga
- cesta po Indii: duchovní a myšlenková proměna
- soubor dosáhl hereckého mistrovství, zeď mezi herci a diváky však zůstala...
- snaha eliminovat „ideu divadla“ – ale jak?
- setkání, komunita, svátek... (už ne laboratoř!)
- každý má zůstat sám sebou (workshopy)
- zájem o „konflikt“ mezi událostmi **běžného života** a **svátkem, slavností**
- utváří tzv. **paradivadlo** (všichni jsou účastníci)
- **rituál** jako zdroj divadla i života
- cestuje po lokalitách starých kultur

JERZY GROTOWSKI (1933 – 1999)

- od tzv. 1973 provozuje Jerzy Grotowski tzv. *Special Project*
- provedení *Apocalypsis cum Figuris*
- následně 10 vybraných zájemců: 10denní workshop
- proměna role herce a diváka
- 70. léta: **Festiwal Teatru Otwartego** (Festival otevřeného divadla)
- divadlo = cesta ke svobodě, nikoli k zábavě

1975 účastní se festivalu: Peter Brook, Eugenio Barba, Jean-Louis Barrault, Ariane Mnouchkin, Odin Teatret...

- snaha objevit kořeny divadla
- 24 hod. v lese: hledání kořenů divadla (mýty, archetypy)
- Jerzy Grotowski byl po roce 1975: **učitel-performer** (USA, Itálie, Japonsko, Indie, Mexiko...) skupinové experimenty
- 1982: v Polsku stanné právo (Solidarita)

JERZY GROTOWSKI (1933 – 1999) A JEHO NÁSLEDOVNÍCI

- 1985: založeno Centrum Grotowského (italská Pontedera, dodnes)
- 1987: založena katedra v Collège de France (obor divadelní antropologie)

Následovníci Jerzego Grotowského:

- Jerzy Grotowski: „učitel moderních divadelních učitelů“
- **Eugenio Barba** (1961 Polsko – 1. stážista JG) po stáži u JT (3 roky) založil Odin Teatret
- ISTA (Mezinárodní škola divadelní antropologie)
- **Włodzimierz Staniewski** - soubor pryč od diváků, statek na polském venkově
- **Rena Mirecka** - workshopy

TADEUSZ KANTOR (1915–1990)

- Původně malíř a scénograf.
- 1956: založil v Krakově **Teatr Cricot 2** (Witkiewiczovy hry, zájem o absurdní divadlo apod. – viz fotky z inscenací)
- Od 70. let proslul i mimo Polsko,
- výběr z jeho inscenací:
  - *Mrtvá třída* (1975)
  - *Wielopole, Wielopole* (1980)
  - *Nikdy se sem už nevrátím* (1988)
- režijní autobiografie
- ZÁZNAM : MRTVÁ TŘÍDA: <https://www.youtube.com/watch?v=a235hHGFlps>

JÓZEF SZAJNA (1922–2008)

- Režisér a scénograf.
- *Dziady*, *Revizor* (jako režisér hodně pohostinně cestoval)

ANDRZEJ WAJDA (1926–2016)

- Filmový a divadelní režisér.
- *Běsi* (1971) dramatisace Dostojevského románu spolu s J.-C. Carrierem a A. Hollanowou, uvedeno v krakovském Starém divadle (1987: vlastní filmová adaptace části románové předlohy)
- *Hamlet* (1982)
- *Dybuk a Hamlet IV.* (1989)

ZÁZNAM *Běsy* : <https://www.youtube.com/watch?v=Fluh3TkBkWE>

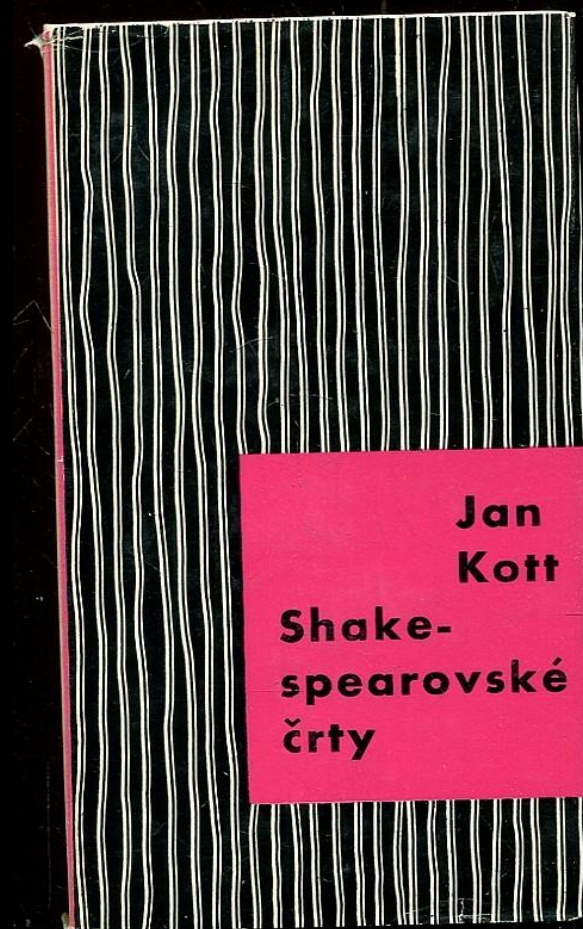
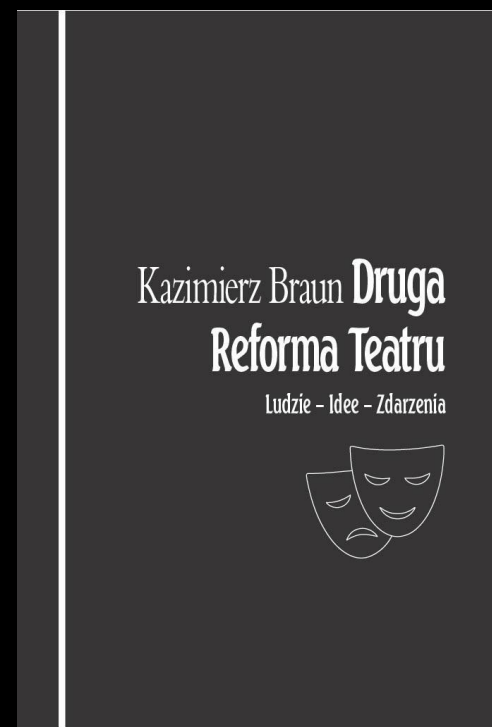
KRYSTIAN LUPA (*1943)

- *Immanuel Kant* (1996)
- *Mýcení* (2014, dramatisace románu T. Bernharda)
- *Proces* (2017, dramatisace románu F. Kafky)

VÝZNAMNÍ POLŠTÍ TEATROLOGOVÉ

- **KAZIMIERZ BRAUN (*1936)**
  - Režisér a teatrolog.
  - *Druhá divadelní reforma* (1979)
  - *Divadelní prostor* (1982, scénografie)
  - *Hollywood aneb Svatý les* (monodrama)
- JAN KOTT (1914–2001)
- *Shakespearovské črty* (1961)

DALŠÍ PROSLULÉ SOUBORY 60. AŽ 80. LET 20. STOLETÍ

Teatr Ósmego dnia (1964, Poznań – italská anabáze)

Teatr Misterium (počátek 70. let, Wrocław, inspirováno Teatrem Laboratorium)

Teatr Prowizorium (1976, současné polské hry)

Teatr 77

Scena Plastyczna

LITERATURA

- Braun, Kazimierz: Druhá divadelní reforma. (Praha, 1993)
- Grotowski, Jerzy: Divadlo a rituál: texty 1965–1969.
(Bratislava, 1999)
- Grotowski, Jerzy: Jerzy Grotowski a Teatr Laboratorium: Texty. 1.-3. část (Praha, 1990)
- Grotowski, Jerzy: Towards a Poor Theatre. (New York, 1968)
- Osiński, Zbigniew: Grotowski i jego Laboratorium (Varšava, 1980)
- Pilátová, Jana: Hnízdo Grotowského. (Praha, 2009)
- Vinař, Josef: Divadelo J. Grotowského. (Praha, 1985)
- <http://www.grotowski-institute.art.pl/> (Instytut im. Jerzego Grotowskiego)